

**Maa- ja metsätalousministeriö
SUOMEN JA VENÄJÄN YHTEISTYÖMAHDOLLISUUKSIEN
SELVITTÄMINEN VILJA- JA ÖLJYKASVIALALLA**

Finpro ry, 2011

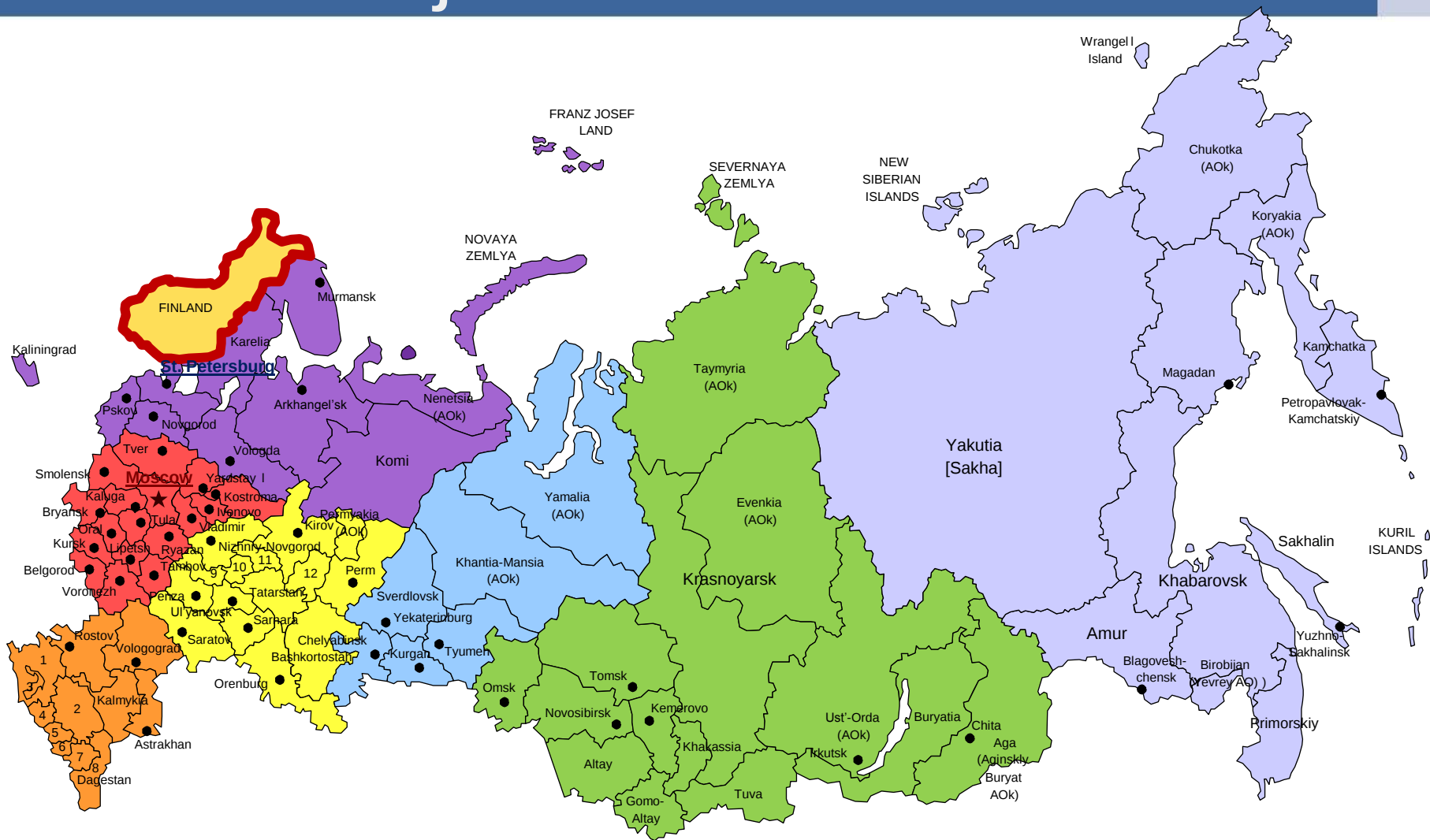
- **Suomen ja Venäjän välinen yhteistoiminta vilja- ja öljykasvialoilla on ollut esillä maiden korkean tason tapaamisissa viimeisten vuosien aikana. Niissä on todettu, että Suomella voisi olla paljon annettavaa tämän alan kehittämiseksi Venäjällä.**
- *Yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen vilja- ja öljykasvialalla* -selvityksen tavoitteena on ollut selvittää ja kartoittaa tarkemmin venäläisten ja suomalaisten tarpeet ja mahdollisuudet yhteistyölle.
- Selvityksessä on tarkasteltu ja kuvattu Suomen ja Venäjän vilja- ja öljykasvisektorin rakennetta, toimintaa ja yhteistyömahdollisuuksia, mm. tunnistettu alan tärkeimmät toimijat.
- Selvitystyön lähtökohtana oli tarkastella eri näkökulmista Venäjän maatalouden nykytilannetta, kehitysnäkymiä ja haasteita sekä kartoittaa suomalainen tarjonta ja verrata Venäjän kysyntään.
- Tutkimusmenetelmät:
 - kirjoituspöytätyö (ammattilehdet, Internet, aiemmin suoritettut raportit jne.)
 - asiantuntijoiden haastattelut
 - maatalousmessut Venäjällä ja Suomessa.
 - Selvityksen lähteinä on lisäksi käytetty Venäjän Tilastokomitean, Venäjän tullin, Venäjän Maatalousministeriön, TIKE:n ja Suomen Tullihallituksen tilastoja sekä EVIRAn keräämiä laatutietoja.

Haastattelut Suomessa:

- Antti-teollisuus Oy
- Avena Nordic Grain Oy
- Boreal Oy
- Evira Oy
- Hankkija Maatalous Oy
- MMM
- MTK
- MTT
- Myllyn Paras Oy
- Pro Agria Etelä-Karjala
- ProAgria Russia
- ProAgria
- Raisio Oyj
- Suomen Rehu Oy
- Viking Malt Oy

Haastattelut Venäjällä

- Agrophysical Research Institute of Russian Academy of Agricultural Science
- Baltika Panimo
- Fermeriliitto
- Institute for Agricultural Market Studies (IKAR)
- Institute for Agrarian marketing (IAM)
- North-west research institute of agricultural engineering and electrification of the Russian academy of agricultural sciences
- Pietarin myllykombinaatti OAO
- RosAgroLeasing
- Rosselhozcenter
- Russian Academy of Agricultural Science, Russian Scientific and Research institute for Grain plants (GNU VNIIZK)
- Russian Grain Union
- St.-Petersburg State Agrarian University
- Venäjän Maatalousteollisuuden liitto

Luoteis-Venäjä (Luoteinen federaatiopiiri)	Keski-Venäjä (Keskinen federaatiopiiri)	Etelä-Venäjä (Eteläinen federaatiopiiri)	Volgan Alue (Volgan federaatiopiiri)	Uralin alue (Uralin federaatiopiiri)	Siperia (Siperian federaationpiiri)	Kauko-Itä (Kauko-Idän federaatiopiiri)
---	--	---	---	---	--	---

Venäjän Federaatio (VF) on suurimpia maatalousmaita:

- Yli 10 % kaikista maailman peltomaista
- Maatalouden osuus BKT:sta 3,8 % v. 2010 (4,4 % v. 2009).
- 1999 - 2008 Venäjän maatalous kasvoi 55 %, mutta taantuman ja huonojen ilmasto-olosuhteiden vuoksi kehitys on hidastunut
- Vuoden 2010 alkutilanteen mukaan Venäjä oli 3. sijalla maailmassa viljakasvien viennissä, mutta kuivuuden takia viljan vienti kiellettiin. Viljakielto päättyi kesällä 2011.
- V. 2010 virallisen tilaston mukaan maataloustuotanto on laskenut yht. 3%: kasvinviljely -15%, karjanhoito +10%.

Viljelyalueet:

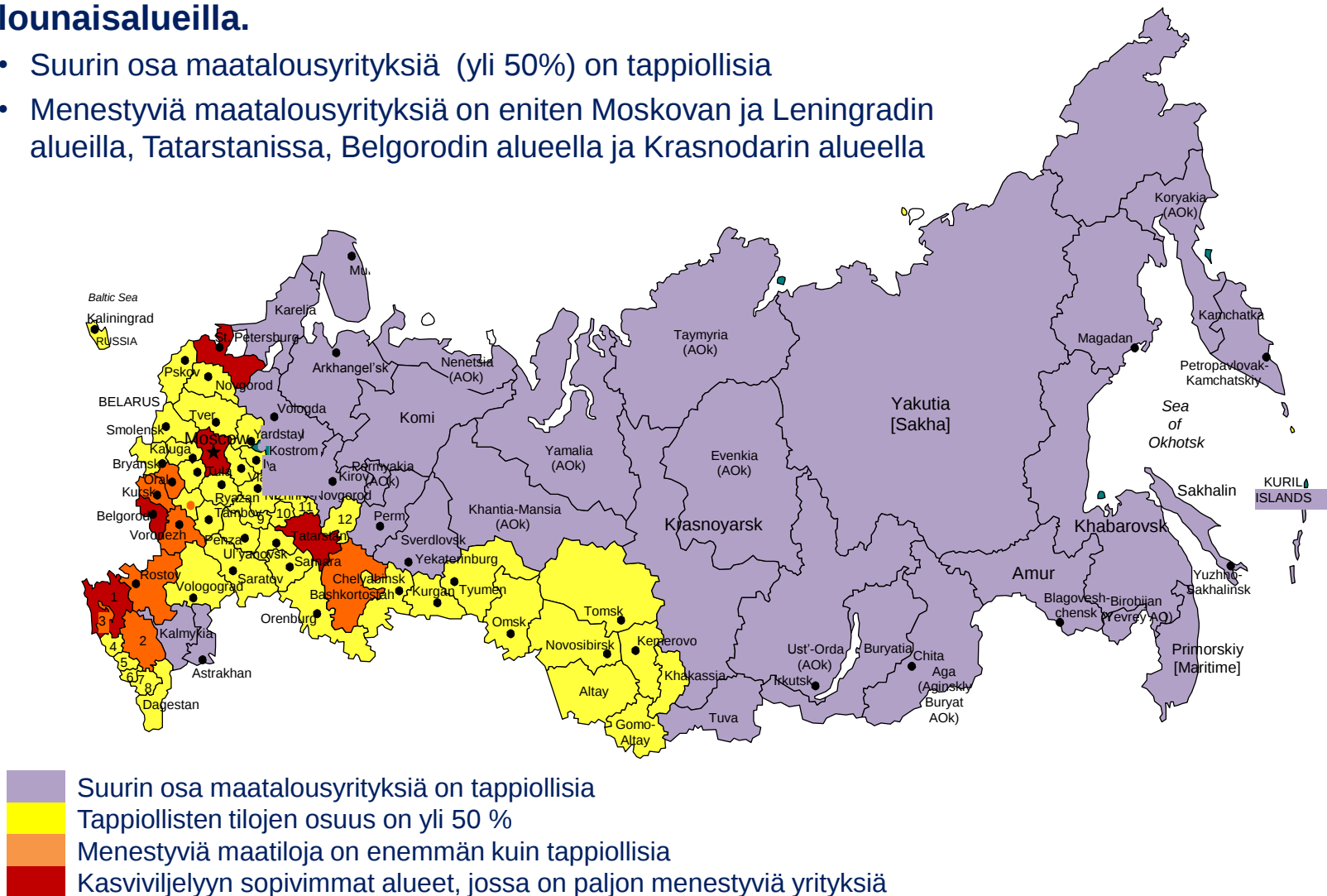
- Yli 80% peltomaista Venäjällä sijaitsee Keski-Volgan, Pohjois-Kaukasian, Uralin ja Länsi-Siperian alueilla.
- Kasvinviljelyyn sopivimmat maat sijaitsevat Venäjän etelä- ja lounaisalueilla.

Viljelykasvit:

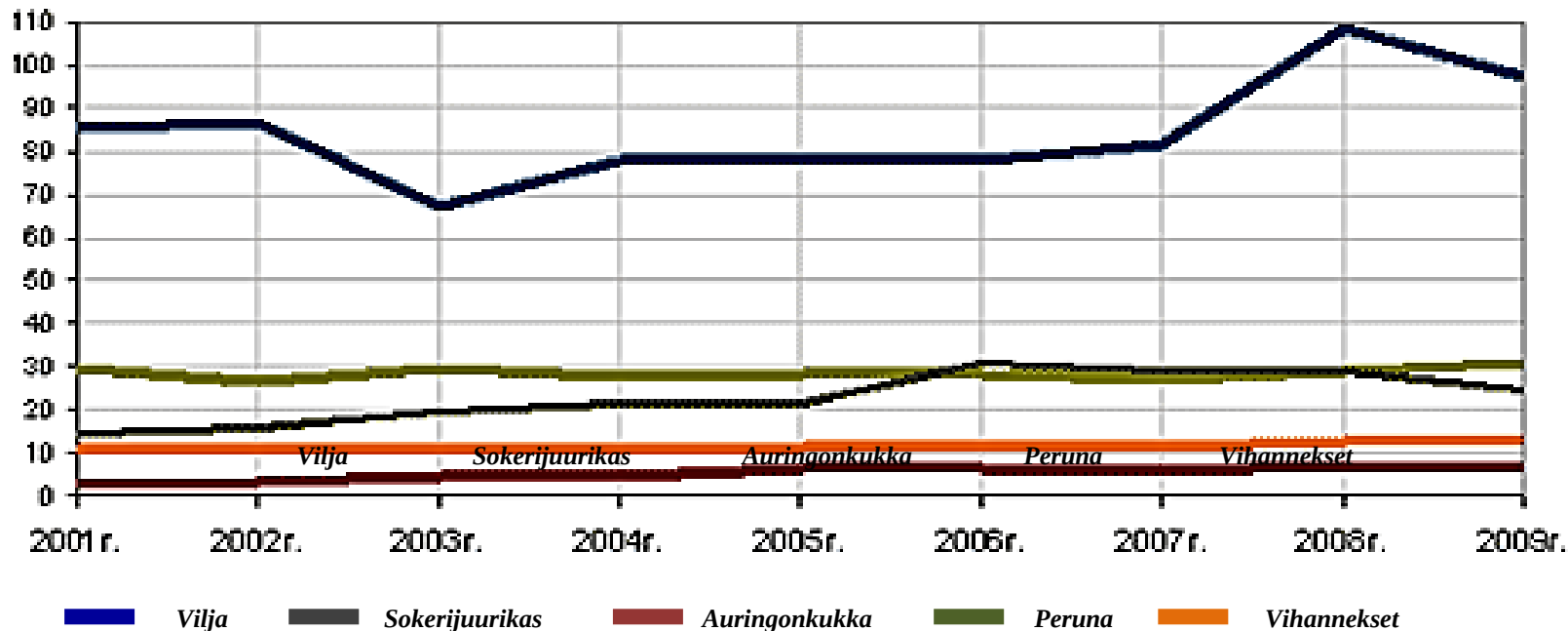
- Tärkeimpiä viljelykasveja ovat viljakasvit, sokerijuurikas, auringonkukka, peruna ja pellava.

Kasviviljelyyn sopivimmat maat sijaitsevat Venäjän etelä- ja lounaisalueilla.

- Suurin osa maatalousyrityksiä (yli 50%) on tappiollisia
- Menestyviä maatalousyrityksiä on eniten Moskovon ja Leningradin alueilla, Tatarstanissa, Belgorodin alueella ja Krasnodarin alueella

Maatalouskasvien kokonaissato vv. 2001 - 2009, milj. tonnia

- Kevätvehnää Venäjällä viljellään eniten (18,7% kylvöalasta), toiseksi tärkein viljakasvi on syysvehnä (17%) ja kolmanneksi kevätohra (9%).
- Öljykasvien joukosta auringonkukka on merkittävin Venäjän maataloudelle, sen osuus on noin 10 % kylvöalasta. Soijan, sokerijuuriin ja rapsin osuudet ovat vastaavasti 1,6 %, 1,5 % ja 1,2 % peltomaista.
- Rehukasvien osuus 23% peltomaista.
- Satoisuus on suhteellisen alhainen hyvinäkin vuosina. V. 2011 – 2,9 t / hehtaari
- Vuonna 2010 viljan sato laski 67 miljoonaan tonniin kuivuuden takia (2 t / hehtaari)

Venäjällä maataloustuottajat jaetaan 3:een kategoriaan: maatalousyritykset, fermerit ja palstaviljelijät

- Maatalousyritykset ovat maatiloja, joiden laillinen toimintamuoto on yhtiö. Ko. ryhmään kuuluvat suuret holding-yhtiöt ja pienemmät tuottajat, mukaan lukien perheytykset. Tilan koko vaihtelee 3 - 10 000 hehtaarin välillä (kesk. 6 833).
- Yksityisyrittäjiksi rekisteröityneitä ja maatalouden liiketoimintaa harjoittelevia yrittäjiä Venäjällä kutsutaan fermereiksi. Fermereiden tilat ovat keskimäärin pienempiä kuin yhtiöiden maatilat. Fermereiden joukosta löytyy kuitenkin suurtilallisia, jotka omistavat jopa 10 000 hehtaaria. Keskimääräisen fermerin omistuksessa on 105 hehtaaria peltomaata.
- Kolmannen kategorian muodostavat kotitaloudet eli palstaviljelijät, jotka eivät ole rekisteröidy yrittäjiksi. Maapalstan koko vaihtelee 0,05 -10 hehtaariin (kesk. 0,07 hehtaaria).
- Kategorioihin jako perustuu enemmänkin tuottajien oikeudelliseen asemaan kuin toiminnan todelliseen luonteeseen ja kokoon.

Viljan ja öljykasvien päätuottajia ovat maatalousyritykset

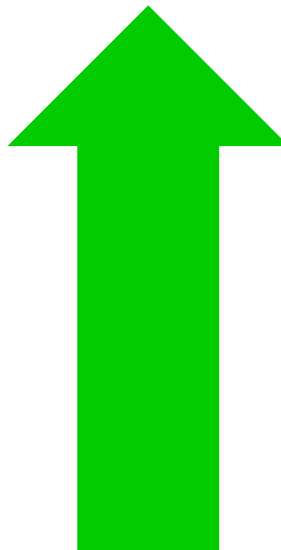
Peltomaan omistus, %	
Maatalousyritykset	
Kaikki peltomaat	75,9
Viljakasvit ja palkokasvit	75,7
Teollisuuskasvit	69,9
Perunat ja vihannekset	10,0
Rehukasvit	89,6
Palstaviljelijät	
Kaikki peltomaat	4,2
Viljakasvit ja palkokasvit	0,9
Teollisuuskasvit	0,4
Perunat ja vihannekset	81,5
Rehukasvit	2,4
Fermerit	
Kaikki peltomaat	19,9
Viljakasvit ja palkokasvit	23,4
Teollisuuskasvit	29,7
Perunat ja vihannekset	8,5
Rehukasvit	8,0

Eri maatalousyritysten osuus maatalouden kokonaistuotannosta, %

	2006	2007	2008	2009
Maatalousyritykset	41.2	43.8	48.1	45.9
Fermerit	6.5	7.5	8.5	7.7
Palstaviljelijät	52.3	48.7	43.4	46.4

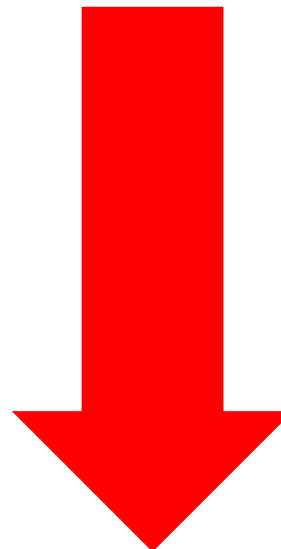
- Maatalousraaka-aineiden ja elintarvikkeiden hintojen nousu sekä tukirahoitus, jota Venäjän valtio kanavoi maatalouteen, houkuttelivat ennen taantumaa maatalousmarkkinoille uusia investoijia eri sektoreilta. Holding-yhtymät konsolitoivat maatalousmaat, sijoittivat osakkeisiin ja obligaatioihin arvopaperimarkkinoilla ja yrittivät päästä ulkomaanmarkkinoille.
- Suurten agroholding-yhtiöiden lisääntyminen on vaikuttanut kielteisesti pieniin ja keski-suuriin maataloustuottajiin, ja tällä hetkellä VF:n maatalous kehittyy etupäässä agroholding-tyyppisten yhtiöiden ansiosta.
- V. 2009 Venäjällä oli 35 suurta maatalousyhtymää, joiden omistuksessa oli 10 % peltomaista.
- Fermereiden osuus maataloustuotannosta on verrattain pieni. Tähän on useita syitä, kuten pientilojen taloudellinen epävakaus maatalouden riskialueilla, kalliit luotot, polttoaineiden ja lannoitteiden sekä siementen ja maataloustekniikan hintojen nousu.

- Maatalouden nopeaa kasvua ei ole odotettavissa vuoteen 2013 mennessä.
- Maatalouden osuus BKT:sta pysyy lähivuosina 3,5-4 %:n tasolla.
- Vuodeksi 2013 maataloustuotteiden tuotanto kasvaa vuoden 2009 tasolle / nousee 5% sen yläpuolelle.
- Maatalouden investointien kasvua ei myöskään voi odottaa: kuivuuden ja kadon seurauksena maatalousyrityksillä on nyt vähemmän investointiresursseja.
- Valtion rahoitus pysyy lähivuosina 120–137 miljardin ruplan tasolla.
- Tuottavuuden paraneminen on kyseenalaista rapistuneen infrastruktuurin ja maataloustekniikan pulan vuoksi.
- Nopean inflaation ja raaka-aineiden kallistumisen seurauksena elintarvike- ja rehuhinnat nousevat kolmessa vuodessa 40–48 %.
- Toimialan kasvua tukee kasvava siipikarjan ja sikojen tuotanto.

Positiiviset kehitystekijät:

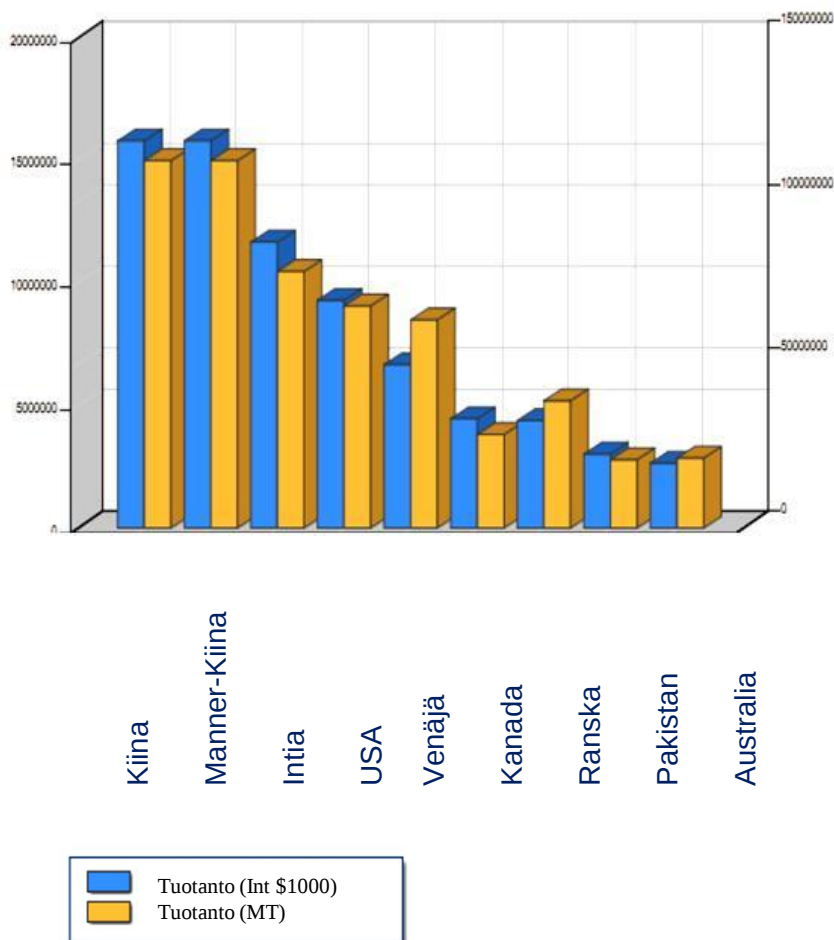
- elintarvikkeiden markkinahintojen nousu,
- karjanhoidon kehittyminen,
- valtion tuki maatalousyrityksille,
- suurien maatalousyritysten investoinnit viljantuotantoon ja jalostukseen.

Negatiiviset kehitystekijät:

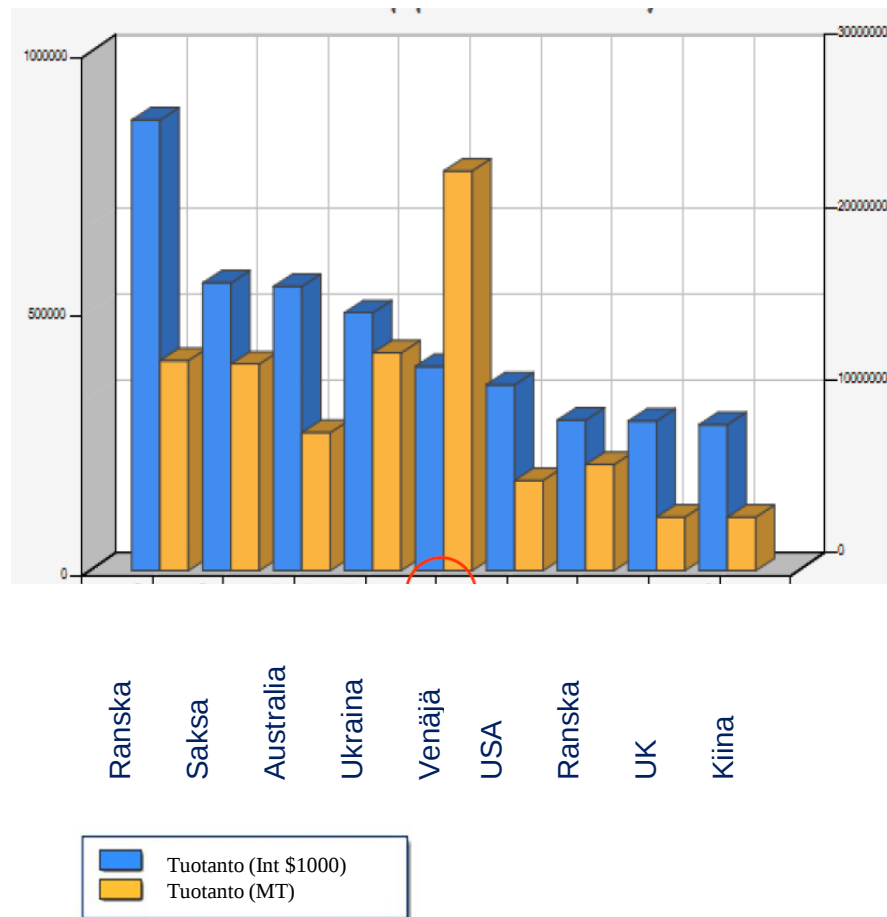
- merkittävä uusien tekniikoiden ja teknologioiden puute,
- monien maatalousyritysten huono taloustilanne,
- maaperän köyhtyminen, mahdolliset epäsuotuisat sää- ja ilmastomuutokset,
- maaseudun väestön väheneminen .

Venäjän osuus maailman vehnätuotannossa:

- Vehnä on tärkein viljakasvi Venäjällä
- Vehnää viljellään eniten seuraavilla alueilla: Altai, Orenburgin alue, Rostovin alue, Saratovin alue, Krasnodarin aluepiiri ja Stavropoljella (Stavropolin aluepiiri).
- Vehnän satoisuus on suhteellisen alhaista, mikä johtuu huonosta maataloussektorin työn tuottavuudesta, tekniikan ja teknologioiden vanhentumisesta sekä pätevän henkilöstön pulasta.
- 95 % kaikista Venäjän vehnästä on pehmeätä vehnää. Venäjä tarvitsee sisäiseen käyttöön noin 1,2 miljoonaa tonnia kovaa vehnää vuodessa, mutta sitä tuotetaan huomattavasti vähemmän. Tästä syystä monet kotimaiset valmistajat käyttävät makaronituotteiden tuotannossa pehmeästä vehnästä valmistettuja jauhoja, mikä selittää makaronituotteiden tuonnin suurta volyymia.

Venäjän osuus maailman ohratuotannossa

- Vuonna 2009 ohran peltopinta-ala Venäjällä oli 8,3 miljoonaa hehtaaria.
- Ohran tuotannon keskimääräinen volyymi 2005–2009 oli 18,7 milj. tonnia, v. 2014 mennessä ohran tuotanto voi kasvaa 19,6 milj. tonniin.
- Eniten ohraa saadaan Keski-Venäjällä (36,4 %) ja Volgan alueella (24 %)
- Venäjällä viljellään lähinnä kevätohraa (90 %).
- Ohran merkittävimpiä käyttäjiä ovat rehu- ja panimoteollisuus.
- Venäjä on maailman suurimpia panimomaltaan käyttäjiä. Aikaisemmin tuonnin osuus oli 70%, nyt vain 30%. Eniten 1/3 kotimaisesta panimo-ohrasta vastaa panimoiden laatukriteerejä.
- Suhteellisen edullinen logistiikka Suomesta Venäjälle antaa suomalaisille ohratoimittajille kilpailuetuja Luoteis-Venäjällä. Muille Venäjän alueille panimo-ohran toimitus ei ole järkevää.

Kaura

- Venäjä on maailman suurin kauran viljelymaa peltopinta-alalla mitattuna. Venäjällä on noin 20 % maailman kauran viljelyalasta.
- Venäjä on ollut kauran suurimpia tuottajia ja kuluttajia, tuotantomäärä on 5-6 milj. tonnia vuodessa.
- Kauran elintarvikekäyttö on kasvanut viime 3:n vuoden aikana 10 %:lla.
- Kauraa viljellään kaikilla vilja-alueilla, eniten Siperiassa sekä Volgan Federaatiopiirissä ja Keskisessä Federaatiopiirissä.
- Venäläinen kaura ei ole suomalaisten asiantuntijoiden mielestä riittävän korkealaatuista, mutta venäläiset elintarviketuottajat, varsinkin kaurahiutaleiden ja kaurakeksien valmistajat, ilmoittavat olevansa tyytyväisiä laatuun. Vuoden 2010 huono sato saattaa kuitenkin johtaa siihen, että venäläiset valmistajat joutuvat joko ostamaan kauraa ulkomailta tai vähentämään tuotantoaan.

Ruis

- Venäjä on yksi kolmesta johtavimmasta rukiin tuottajasta Puolan ja Saksan rinnalla.
- Venäjällä viljellään etupäässä syysruislajikkeita, etupäässä Volgan seudulla, Keski-Venäjällä, Volga-Viatkan alueella ja Uralin seudulla.
- Kuivuuden seurauksena vuonna 2010 rukiin hinta kasvoi 3,5 -kertaiseksi.
- 2011 ruista ei mahdollisesti riitä kotimaan tarpeisiin ja sitä joudutaan tuomaan.

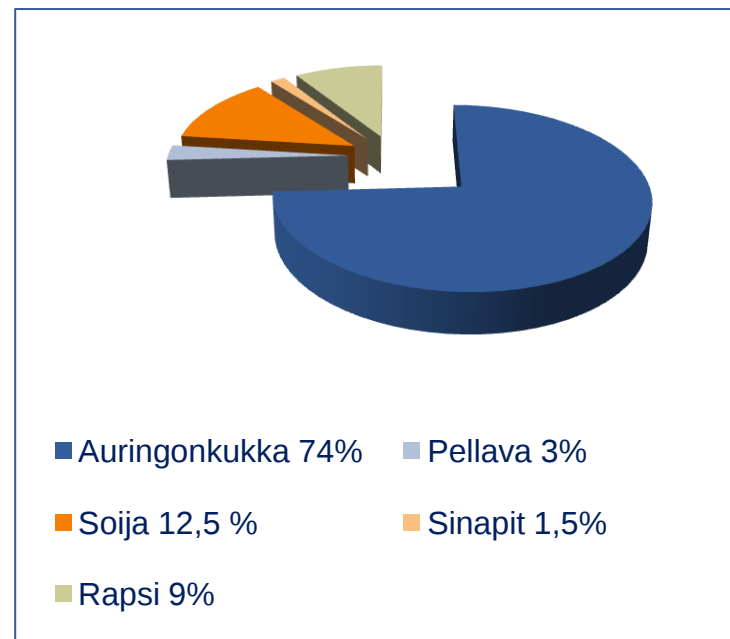
■ Vehnä 64,1 %	■ Ruis 4,4%
■ Ohra 18,4%	■ Kaura 5,6%
■ Maissijyvä 4,1%	■ Hirssi 0,3%
■ Riisi 0,9%	■ Tattari 0,6%
■ Palkokasvit 1,6%	

Öljykasvit

- Öljykasvien kokonaissato vuonna 2009 oli 8 186 000 t.
- Kokonaissato laski 8,8 %:lla vuoteen 2008 verrattuna.
- 2000 – 2009 kokonaissatomäärät nousivat vuosittain keskimäärin 8,5 %.
- Tärkein öljykasvi on auringonkukka (74%).

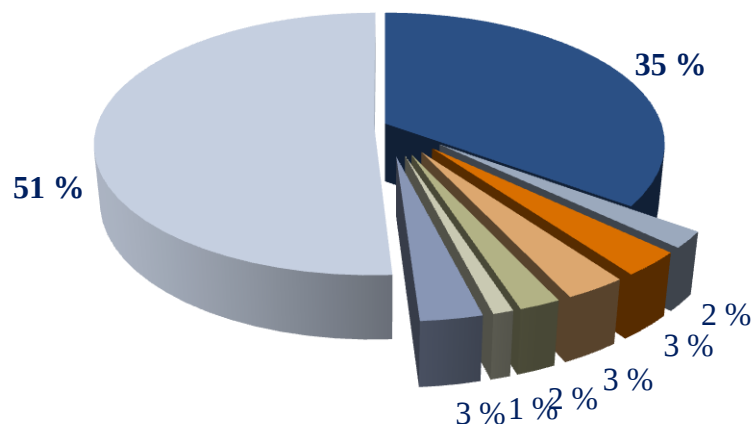
Rapsi

- Rapsin tuotanto on alkanut vasta n. 30 vuotta sitten.
- Rapsin satoisuus on alhainen, kesk. 1,1 tonnia/ha.
- Maanviljelijöillä ei ole tietoja eikä taitoja rapsiviljelystä, korjuu- ja käsittelyhävikki on jopa 50 %, sekä rapsiviljelyyn ja varastointiin sopiva tekniikka puuttuu.

- Venäjällä viljellään etupäässä kevätropsia Tatarstanissa ja Stavropolin aluepiirissä. Rapsin tuotanto on kasvamassa Siperiassa. Venäjän sää- ja ilmasto-olosuhteet mahdollistavat rapsin kylvöalan lisäämisen viiteen miljoonaan hehtaariin.
- Aikaisemmin rapsia viljeltiin Venäjällä vain rehuksi, mutta tällä hetkellä merkittävä osa raaka-aineesta menee vientiin. Tärkeimpiä vientimaita ovat EU:n maat. Omaa biodieseltuotantoa Venäjällä ei ole ja nykyolosuhteissa onkin epätodennäköistä, että sitä syntyisi.
- Rypsi on suhteellisen uusi kasvi Venäjälle ja rypsin viljelymäärät ovat nykyisin niin vähäiset, ettei siitä löydy mitään tilastotietoja.
- Rapsiöljyn käytölle elintarvikkeena ei ole suurta kuluttajakysyntää.

- Venäjällä on riittävästi maatalouskasvien lajikkeita, mutta monet niistä eivät enää vastaa viljelijöiden eivätkä jalostusteollisuuden vaatimuksia.
- **Siementen lisäysviljelyn kriittisen tilan keskeisimmät syyt:**
 - siementen lisäysviljelylle ei kohdistu valtion tukea,
 - infrastruktuuri ja tekniikka ovat vanhentuneita,
 - uusien lajikkeiden käyttöönottomekanismit ovat puutteellisia,
 - valtionpolitiikka jalostuslainsäädännön saralla ei ole kehittynyt.
- Venäläiset maanviljelijät ja maataloussektorin viranomaiset eivät pidä kylvösiementen laatua erityisen tärkeänä. Virallisten tilastotietojen mukaan sekalaadun siementen aiheuttama sadon menetys on vain 3 %. Huomattavasti tärkeämpänä pidetään oikea-aikaista ja riittävää lannoitteiden lisäämistä ja torjunta-aineiden käyttöä.
- ***Kokonaissatoa heikentävät tekijät v. 2009***

- Alilannoitus ja suojeluaineiden riittämätön käyttö
- Vääräaikainen maanmuokkaus keväällä
- Sekalaadun siementen käyttö
- Kevätlajikkeiden vääräaikainen kylvö
- Syyslajikkeiden vääräaikainen kylvö
- Syyslajien kylvöajan rikkominen
- Vääräaikainen kesantopeltojen muokkaaminen
- Satoisuus

- **Venäjän valtio pitää siementen lisäysviljelyä strategisen tärkeänä ja pyrkii luopumaan siementen tuonnista kokonaan. Nykyään Venäjälle tuodaan eniten maissin, auringonkukan, vihannesten ja varsinkin sokerijuurikkaan siemeniä. Viljakasvien siementen tuonnin osuus on korkeintaan 4 %.**
- Venäjän siementen lisäysviljelyn järjestelmän muodostavat valtion omistuksessa olevat tieteelliset tutkimusorganisaatiot ja viranomaislaitokset, jotka valvovat lajikkeiden jalostusta, rekisteröintiä, jalostustoiminnan lisensointia ja tekevät tarkastukset. Tärkeimpiä organisaatioita tässä järjestelmässä ovat:
 - FGU Gossortkomissija - State Commission of Russian Federation for Selection Achievements Test and Protection eli Lajikekomissio. Päätoimisto sijaitsee Moskovassa, filiaaleja sekä lajiketestaussyksiköitä kaikilla Venäjän alueilla. Tehtävänä jalostustoiminnan tulosten testaus, uusien lajikkeiden rekisteröinti ja suojele.
 - FGU Rosselhoztsentr - Russian Agricultural Center. Päätoimisto sijaitsee Moskovassa. Filiaaleja eri puolilla Venäjää sekä laaja verkosto alueellisia testauslaboratorioita.
 - Rosselkhoznadzor - Federal Service for Veterinary and Phytosanitary Surveillance, ja sen alueelliset hallintoelimet.
- Venäjän maatalousministeriön ja Venäjän maataloustiedeakatemian verkostossa on tällä hetkellä mukana yli 500 valtiollista ja yksityistä tilaa, joilla tuotetaan valiosiemeniä ja joilla on lisenssi siementen lisäysviljelyyn. Tämän lisäksi on olemassa suunnilleen yhtä paljon yrityksiä ja yksityisyrittäjiä, juridisia ja fyysisiä henkilöitä, jotka eivät kuulu Venäjän maatalousministeriön verkoston piiriin, mutta kuitenkin tuottavat valioluokan siemeniä.

VF:N MAATALOUSMINISTERIÖ

FGU Rosselhoztcenter (siemenmarkkinoiden säännöstely)

FGU Gossortkomissija(lajikkeiden tarkastus, rekisteröinti, patenttien myöntäminen ja suojele)

VF:n kasvinjalostajien ja siementen lisäysviljelijöiden yhdistys (lisenssisopimusten noudattamisen valvonta ja jalostajien oikeuksien turvaaminen)

Maatalousviranomaiset VF:n eri alueilla (siementen lisäys iljelyn säännöstely ja koordinointi kyseisellä alueella)

Alueelliset kasvinjalostajat ja siementen lisäysviljelyyn erikoistuneet yhdistykset

Jalostajat (ylimpien sukupolvien siementen tuotanto)

Patenttien ja lajikkeiden omistajat (alkuperäisten lajikkeiden tuotanto)

Siementen 1.-3. sukupolvien siementen tuotanto)

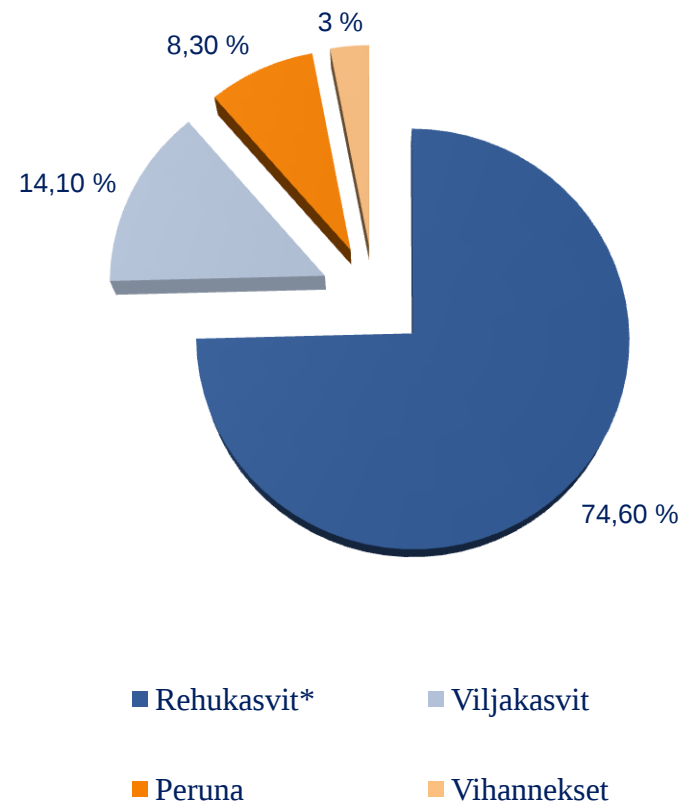
Loppuasiakkaat (maanviljelijät ja kauppahuoneet)

- Uusien lajikkeiden suojelua ja rekisteröintiä Venäjällä säännöstelee Venäjän Federaation valtiollinen lajikekomissio, venäjäksi Gossortkomissija, jonka tehtävänä on käsitellä patenttihakemuksia, myöntää luvat käyttää rekisteröityä lajiketta, suorittaa uusien lajikkeiden tarkastukset ja testaukset ja ylläpitää valtion jalostussaavutusten rekisteriä.
- Lajikekomission keskeinen elin, Maatalouskasvien laadun valvontakeskus, sijaitsee Moskovassa, ja Venäjän Federaation eri tasavalloissa, aluepiireissä ja alueilla toimii 61 tarkastajavirastoa, 29 lajikejalostusasemaa, 639 lajikejalostusosastoa sekä 10 erikoislaboratoriota
- Tällä hetkellä valtionrekisterissä on yli 7100 kasvilajiketta ja 550 eläinrotua.
- Valtion lajikerekisteriin rekisteröimättömien kasvilajikkeiden siementen ja eläinrotujen siitosmateriaalin tuominen Venäjälle on kiellettyä.
- Vuodesta 1997 Venäjä on liittynyt Kansainväliseen yleissopimukseen uusien kasvilajikkeiden suojaamisesta (UPOV), mikä tarkoittaa että Venäjän kansalaiset ja Venäjälle rekisteröidyt juridiset henkilöt saivat oikeuden hakea jalostuksen saavutuksen suojaamista toisen UPOV:n jäsenmaan asianomaisilta elimiltä ja vastaavasti UPOV:n jäsenmaiden kansalaisilla ja juridisilla henkilöillä on oikeus rekisteröidä lajikkeet Venäjän Federaation kansalaisten ja juridisten henkilöiden rinnalla.
- Tarkastustoiminnasta, mm. tuonti- ja vientilupien myöntämisestä vastaa FGU Rosselhozcenter. Venäläiset tuottajat, jalostajat, maahantuojat yms. saavat edelleenkin ohjeita vanhoista GOST-standardeista.

- Venäjän maatalouden ongelmia on laadukkaiden kylvösiementen jatkuva pula. Valiosiemenet ovat kalliita, mutta takaavat hyvän satoisuuden, kun taas halvat siemenet, joita maanviljelijät, varsinkin yksityisyrittäjät ja pienet yritykset, joutuvat ostamaan jatkuvan rahanpuutteen vuoksi, alentavat sekä satoisuutta että sadon laatua.
- Venäjän Federaation jalostuksesta annettu laki menetti voimansa 1.1.2008 ja siitä lähtien jalostustoimintaa, jalostajien oikeuksia ja rojaltimaksuja säännöstelee VF:n Siviilikoodeksi.
- Siviilikoodeksi katsoo lajikkeiden suojelua ja valvontaa tekijänoikeuksien suojelun ja valvonnan yksityistapauksena, jalostajat eivät saa erikoissuojelua lainsäädännöstä, jalostajien oikeuksien rikkomiseen sovelletaan yleisiä asetuksia immateriaaliomaisuuden varkaudesta sekä vahingoittumisesta. Patenttiomistajan täytyy sopia erikseen käyttäjän kanssa rojaltili- yms. maksuista.
- Asiantuntijoiden mielestä Siviilikoodeksi ei riitä lajikejalostajien oikeuksien suojelemiseksi, ja Venäjällä tarvitaan uutta lainsäädäntöä, joka säännöstelisi jalostustoimintaa.
- Siemenhankintatukea ei ole mitenkään sidottu siemenviljelyyn, viranomaiset eivät tarkista, minkälaisia siemeniä maatalousyrittäjät ostavat valtion tuella.
- **Kaiken edellä mainitun perusteella yhteistyö suomalaisten siemenviljelijöiden ja venäläisten maatalousyritysten välillä tuntuu erittäin vaikealta. Ratkaisuna voisi olla kolmikantasopimus.**
- Toukokuussa 2011 venäläisissä ammattilehdissä kirjoitettiin, että Venäjän presidentin Dimitri Medvedevin mukaan kasvinjalostusta ja lisäysviljelyä koskeva lainsäädäntö on tuotava duuman käsittelyyn viimeistään 1.7.2011.

- Leningradin alueen kasvinviljely vastaa alueen maataloustuotannon rakennetta ja tarpeita. Viljelytoiminnan päätavoitteena ovat maatalouden tärkeimmän sektorin eli lypsykarjanhoidon rehutarpeiden tyydyttäminen sekä vihannesten ja perunoiden toimitukset Pietarin ja Leningradin alueen markkinoille.
- Maatalouskasvien kokonaiskylvöala on 259400 hehtaaria.
 - Viljakasvien osuus 31700 hehtaaria rehutarpeisiin, leipäviljan viljely on pientä
 - Rehukasveja* viljellään 188500 hehtaarilla.
- Ohran ja kauran osuus viljatuotannossa on kasvanut viime vuosina, syysrukiin ja vehnän osuus on vähentynyt.
- Vuonna 2009 viljakasvien keskimääräinen satoisuus oli 2,93 tonnia /ha.
- Alueellinen hallituksen strategia edellyttää maataloussektorin aktiivista kehitystä sekä tähtää maataloustuotteiden tuotannon 3,2 prosentin kasvuun vuoteen 2013 mennessä.
- Ratkaiseva merkitys maanviljelyn kasvattamisessa on maan viljavuuden parantamisella.

Leningradin alueen kylvöalojen rakenne

*rehukasvit = rehujuurekset, säilörehukasvit, rehumaisi, yksi- ja monivuotiset nurmikasvit

	Peltopinta-ala, tuhatta hehtaaria
Yksivuotiset nurmet	9,3
Säilörehukasvit	4,3
Maissi	0,6
Monivuotiset nurmet (apila, mailanen, heinäkasvit)	169

- Vuonna 2009 monivuotisia nurmia oli Luoteis-Venäjällä 678 400 hehtaaria eli 23,4 % peltopinta-alasta (2 093 400 hehtaaria).
- Nurmikasvinviljelykset keskittyivät Vologdan (42,2 %), Leningradin (26,3 %) ja Novgorodin (18,4 %) alueille.
- Suurin osa nurmista on ollut käytössä yli viisi vuotta. Nämä nurmikot ovat huonossa kunnossa asianmukaisen ja systemaattisen hoidon puutteesta johtuen.
- Lajikkeita on vähän, alueella viljellään pääasiassa heinäkasveja, joista yleisimpiä ovat timotei, nurminata , englanninraiheinä ja puna-apila.
- Luoteis-Venäjän ja Leningradin alueella on jatkuva pula monivuotisten nurmikasvien siemenistä. Luoteis-Venäjä tuottaa siemeniä omiin tarpeisiin noin 80 % tarpeesta, mutta tuotantomäärät vaihtelevat huomattavasti alueittain, ja suurin osa siemeneristä ei vastaa laatuvaatimuksia (rikkakasvien siementen suuri pitoisuus on iso ongelma). Tuloksena Luoteis-Venäjän omavaraisuus ruohosiementen osalta on tällä hetkellä vain 27 %.

- Luoteis-Venäjällä on tällä hetkellä neljä tahoa, jotka jalostavat vilja- ja palkokasveja:
 - Leningradin maataloustutkimusinstituutti,
 - Arkangelin maataloustutkimusinstituutti,
 - Venäjän kasvinviljelyn instituutti (VIR),
 - Maito-, laidunmaa- ja nurmitalouden Luoteis-Venäjän tutkimusinstituutti.
- Jalostus on rajoitettu vain kuuteen kasviin:
 - syysruis,
 - kevätvehnä,
 - ohra,
 - tritikali,
 - lupiini (*Lupinus angustifolius*),
 - herne (*Pisum arvense*).
- Leningradin alueella viljelyyn suositeltavien lajikkeiden rekisterissä on:
 - 55 venäläistä lajiketta,
 - 10 ulkomaista, (kaksi suomalaista: kevätohra *Inari* (1996) ja nurmitähkiö (*Phleum pratense*) *Tuukka* (2001)).
- Leningradin alueen pelloilla viljellään pääsääntöisesti vain 20 lajiketta.
- Alueella viljellään paljon lajikkeita, jotka rekisterin mukaan eivät ole sopivia paikallisiin ilmasto-olosuhteisiin, lisäksi maanviljelijät käyttävät paljon epäpuhtaita sekalajikesiemeniä, varsinkin kauran (31,2 %), syysrukiin (56 %) ja kevätvehnän (64 %) kylvössä.
- Uusia lajikkeita otetaan käyttöön hitaasti.

**Vavilovin kasvinjalostusinstituutti
Pietarin keskustassa**

- Kotimaisten, lähinnä Leningradin alueella jalostettujen lajikkeiden, osuus Luoteis-Venäjällä on 94–100 %.
- Luoteis-Venäjän omavaraisuus ruohosiementen osalta on tällä hetkellä 27 %. 8 lajin ja 19 lajikkeen alkuperäisiä siemeniä tuotetaan seitsemässä tutkimusyliopiston viljelylaitoksessa, niistä 6 lajia ja 13 lajiketta ovat heinäkasveja.
- Valiosiementen lisäysviljelyä Luoteis-Venäjällä harjoittaa 16 yritystä.
- Siementen kokonaistuotantomäärä on tällä hetkellä 68 800 tonnia vuodessa, mutta resursseja tuotannon laajentamiseen uusilla lajikkeilla ja peltoalueiden lisäämiseen löytyy.
- 73–89,9 % alueellisten maatalousyritysten siemenistä on huonoa laatua, alueen ilmasto-olosuhteisiin sopimattomia lajikkeita, vanhemman sukupolven siemeniä (ns. massareproduktiot) ja sekalajikeseoksia, vaikka kylvöominaisuuksiltaan ne vastaavat voimassa olevaa GOST:ia 95- %:sti.
- On myös maatalousyrityksiä, jotka tuottavat siemeniä omiin kylvötarpeisiin.
- Vuonna 2009 siemenviljelylaitokset ja tilat tuottivat myytäväksi 2682,6 tonnia viljakasvisiemeniä, mutta alueen viljelijöille myytiin vain 1719 tonnia eli 57,2 % sadosta.
- Leningradin alueen maatilat ostavat vilja- ja monivuotisten nurmikasvien siemeniä lähinnä kotimaisilta toimittajilta. Yhteensä vuonna 2010 oli ostettu 1088 tonnia viljakasvien siemeniä ja 257 tonnia monivuotisten nurmikasvien siemeniä. Selkeätä ja yhteistä toimintamallia ei ole olemassa.

Merkittävimmät ongelmat, jotka ehkäisevät siementen lisäysviljelyn kehitystä Leningradin alueella, ovat Pietarin maatalousyliopiston mukaan seuraavat:

- Luoteis-Venäjältä puuttuu siementen ennakkotilausjärjestelmä, toimittajien ja ostajien toiminta ei ole koordinoitua,
- kasvinjalostajilta ja viljelijöiltä puuttuu siementen lisäysviljelyyn sopivaa nykyaikaista tekniikkaa ja teknologioita,
- maatalousyritykset eivät halua liittyä yhtenäiseen hankintajärjestelmään.

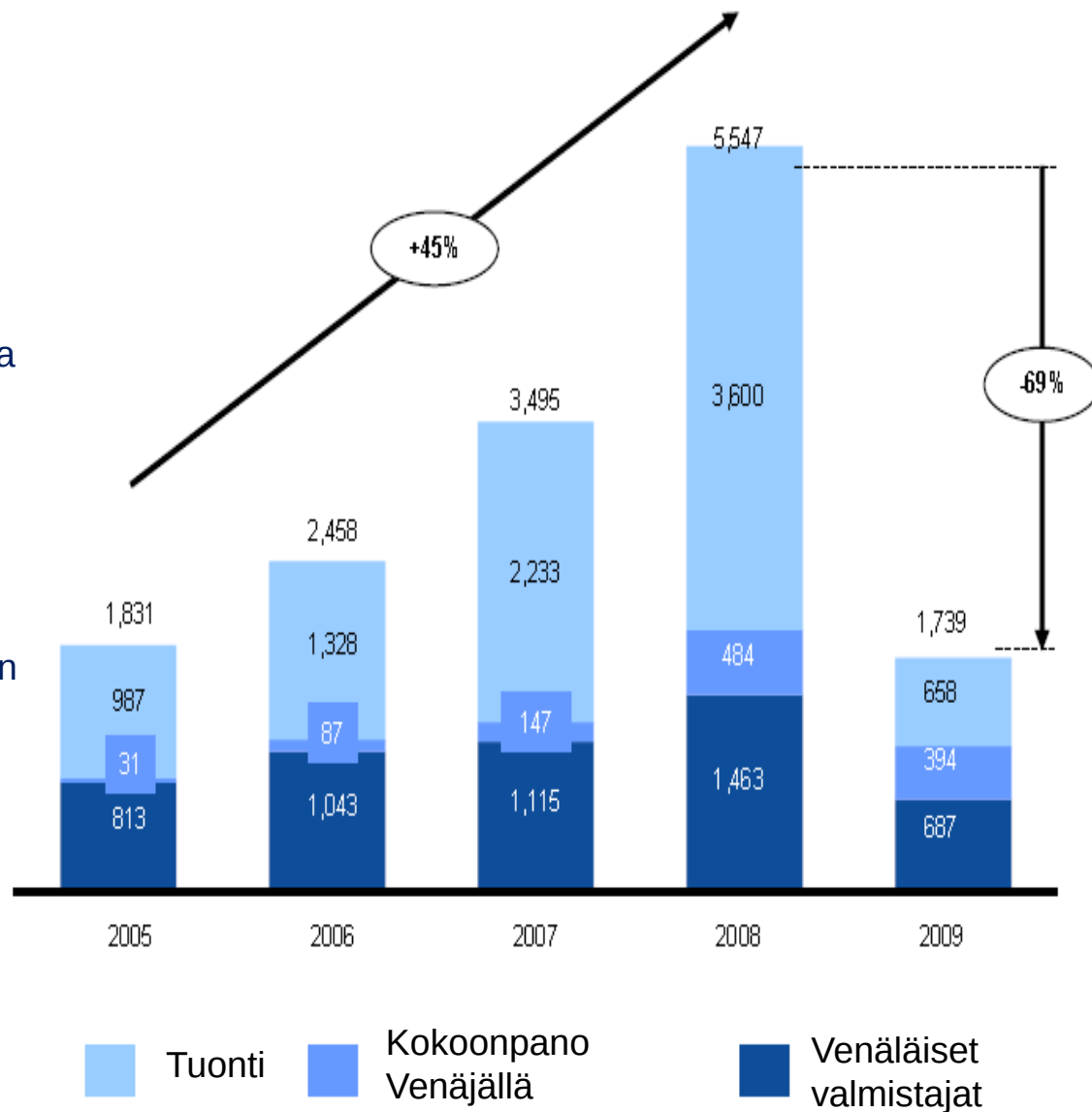
- Venäjä on Suomen tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ulkomaankaupassa ja tärkein suomalaisten elintarvikkeiden vientimaa. Suomen merkitys kauppakumppanina Venäjän Federaatiolle ei ole kovin suuri. Tällä hetkellä Venäjän keskeisimpiä kumppaneita ovat Alankomaat (12,0 %), Italia (8,3 %) ja Saksa (6,2 %).
- Talouskriisi (2008 – 2009) on vaikuttanut merkittävästi Venäjän ulkomaankauppaan:
 - euron, dollarin ja ruplan välisen kurssi muuttui jyrkästi,
 - venäläisten ostokyky putosi,
 - venäläiset ostajat alkoivat luopua tuontituotteista ja ostaa niiden sijasta kotimaisia raaka-aineita ja valmiita tuotteita,
 - Venäjän hallitus on turvautunut protektionismiin suojatakseen kotimaisia tuottajia
- Tuloksena suomalaisten elintarvikkeiden vienti Venäjälle laski 30%, maatalouskoneiden vienti 70%
- 2010 loppupuolella ulkomaankauppa on kasvanut melkoisesti verrattuna edelliseen taantumavuoteen: joulukuussa 2010 tuonti oli 34,1% korkeammaksi verrattuna joulukuuhun 2009.

Venäjän keskeiset kauppayhteistyökumppanit vs. Suomi, vuonna 2009-2010 (million USD)

	2009				2010			
	Volyymi	Vienti	Tuonti	% kokonais-volyymista	Volyymi	Vienti	Tuonti	% kokonais-volyymista
Yht.	469014,5	301666,5	167348,0	100,0	625395,1	396441,7	228953,4	100,0
Alankomaat	39996,3	36406,8	3589,5	8,5	58402,5	53961,6	4441,0	9,3
Saksa	39938,7	18709,9	21228,8	8,5	51809,7	25102,7	26707,0	8,3
Kiina	39482,0	16687,0	22795,0	8,4	59342,1	20327,1	39015,0	9,5
Itali	32990,3	25099,6	7890,7	7,0	37339,1	27299,5	10039,6	6,0
Valko-Venäjä	23444,8	16726,3	6718,5	5,0	27874,3	18058,2	9816,1	4,5
Suomi	13117,0	9161,8	3955,3	2,8	16752,0	12167,5	4584,5	2,7

- Venäjän hallitus pyrkii rajoittamaan raaka-aineiden vientiä ja nostamaan niiden jalostusastetta kotimaassa > valtion tuki kohdistuu venäläisen tekniikan hankkimiseen
- Logistiikan kallistuminen johtaa siihen, että yhä suurempi määrä tuontituotteiden käyttäjästä vaihtaa venäläisten tuotteiden käyttöön, laadusta huolimatta
- Suuret kansainväliset yhtiöt etabloituvat aktiivisesti Venäjän markkinoille

> **Suomalaisten konevalmistajien kilpailukyky vähenee ja myyntivolyymit putoavat**

Viljatuotteet ovat koko elintarvikeviennistä 13 %, viennin arvo on 151 milj. euroa

Suomen elintarvikkeiden vienti Venäjälle oli yli 300 milj. euroa vuonna 2010, viljatuotteet olivat toiseksi suurin tuoteryhmä meijerituotteiden jälkeen, viennin arvo Venäjälle vuonna 2010 oli noin 24 milj.euroa (20,3 milj.euroa v. 2009)

Viljatuotteiden vienti / 1000 €	1-10/2010	2009	2008	2007	2004	2002
Vehnä	0	0	0	0	57	0
Ohra	0	10	2 785	14 792	259	22
Kaura	0	0	0	0	0	0
Vehnäjauhot	271	402	760	583	412	903
Viljarouheet	56	99	129	95	48	31
Kaurahiutaleet	2 518	2 330	2 730	2 443	1 836	1 834
Muista viljoista valmistetut hiutaleet	2 130	2 348	3 042	2 595	1 716	1 765
Ohramaltaat	7 260	15 175	23 147	23 496	26 068	26 596
Rapsin ja rypsin siemenet	0	0	0	0	0	0
Muut öljysiemenet	0	0	0	0	6	1

- Arvoltaan merkittävintä on ohramaltaiden, hiutaleiden ja erikoisrehujen vienti.
- Muiden tuotteiden ja viljan vienti oli hyvin vähäistä.

Vienti Venäjälle

- **Ohramaltaat ovat olleet tärkein viljatuote Venäjälle** viennissä koko 2000-luvun, mutta viennin arvo on laskenut vuoden 2002 26,6 miljoonasta eurosta 2009 vuoden 15,1 milj. euroon
- Suomessa tuotettu ohra on korkealaatuista ja erityisesti mallasohralajikkeista saadaan vuosittain laadukasta ohraa vientiin
- Venäjällä on tietoisesti viime vuosina lisätty myös korkeatasoisen mallasohran viljelyä, mutta siitä huolimatta **valtaosa ohran viljelypinta-alasta on rehuohran viljelyssä ja korkeatasoisen mallasohran tuontitarve on edelleen suuri**
- Venäjän oma mallasohrantuotanto ei riitä kattamaan laadukkaan raaka-aineen tarvetta, vaan **tuontiraaka-ainetta tarvitaan, jotta maltaan laatuksiteerit saavutettaisiin sekoittamalla tuontiohrasta valmistettua mallasta ja kotimaisesta ohrasta valmistettua mallasta**
- Laadun nostamisen tarve perustuu siihen, että venäläinen ohra on pienijyväistä ja valkuaispitoisuudet korkeita - uutesaanto on näistä johtuen alhainen. Uutesaantoa pystytään nostamaan suomalaisen mallasohran käytöllä (suurijyväisyys, alhainen proteiinipitoisuus).
- **Uhkana on maltaan viennin tyrehtyminen kokonaan** laadun noustessa Venäjällä
- Maan ylimääräisen mallastuskapasiteetin ansiosta Venäjän WTO -jäsenyyden toteuduttua saattaa mallasvirta kääntyä Venäjältä EU:iin päin.

Vienti Venäjälle

- Suomessa tuotettu kaura kuuluu **maailman parhaiden kauralaatujen joukkoon, erityisesti hiutalemyllyjen tarpeisiin se soveltuu erinomaisesti**
- Suomalaisen kauran jyväkoko, hehtolitrapaino, jyvän väri, jyvän kuoriutuvuus ja jyvän ydinsaanto ovat maailman huippuluokkaa. Tästä syystä Keski-Euroopan suuret kauramyllyt, erityisesti Saksassa, ostavat skandinaavista ja erityisesti suomalaista kauraa laatutuotteidensa valmistamiseen
- Venäjällä on monia kauramyllyjä, mutta niillä on puute laadukkaasta raaka-aineesta. Venäjällä kauran viljely on hyvin pitkälti ollut rehutuotantoa eikä hiutalekauran laatutarpeisiin ole viljantuotannossa kiinnitetty riittävästi huomiota
- **Suomalainen huippulaatuinen kaura on ilmeisesti liian kallista toimitettuna venäläiselle myllyille, hintaero on merkittävä (yli 20 %)**
- Suomalaisen **kauran luokitukselle ja brändäykselle** olisi haastattelujen mukaan suuri tarve: huippuluokat tulisi nimetä erikseen, erityisesti viennin tarpeisiin.
- **Kauraa voidaan luonnollisesti viedä eri tarkoituksiin.** Tällöin laatu ja hinta ovat erilaisia. Käyttökohteita voivat olla myllyteollisuuden lisäksi rehuteollisuus, hevosten sekä siipikarjan ruokinta.
- **Oikealla lajikevalinnalla voidaan tuottaa sopivaa kauraa eri vientitarkoituksiin.** Suomessa kauran viljely tapahtuu lajikepohjalla ja koko logistiikkaketjussa voidaan lajikkeellisuus turvata.

Vienti Venäjälle

- EU:n interventiomuutoksista johtuen voidaan olettaa, että vehnän viljelyala tulee kasvamaan Suomessa erityisesti ohran kustannuksella
- Vehnä sopii samanlaisille hyville kasvualustoille kuin ohra ja antaa paremman tuoton kuin kaura tai rypsi. Tämä mahdollistaisi myös **runsasproteiinisen vehnän viennin mylly-, leipomo- ja elintarvikekäyttöön**
- Mahdollisuuksia on erityisesti **mylly- ja leipomokäytössä yhdistettynä venäläiseen vehnään laadun nostamiseksi ja kilpailukykyisen kustannustason saavuttamiseksi**.
- Rehujen osalta tärkeimpiä suomalaisia vientituotteita ovat **kalanrehut Luoteis-Venäjän kasvattamoille sekä tiivisteet ja premixit, joita myydään erityisesti Luoteis-Venäjän asiakkaille**. Täysrehujen eli volyymirehujen viennin kannattavuus ei ole sellaisella tasolla, että voisi odottaa vientimäärien kasvavan kovin suuriksi (korkeat logistiikkakustannukset).
- **Erikoisrehuja (tiivisteet, kivennäiset, premixit)** toimitetaan Suomesta eri puolille Venäjää, ei ainoastaan lähialueille.
- Edellä mainitut seikat huomioiden, pidempiaikaisen viennin mahdollisuuksien uskotaan kohdistuvan lähinnä **erikoisviljoihin (mallasohra, runsasproteiininen vehnä, suurimolaatuinen kaura)**.

Vienti Venäjälle

- Viljaa viedään Suomesta Venäjälle satunnaisesti eikä kiinteitä kauppasuhteita tai - partnereita juuri ole
- **Ongelmana pitkäjänteiselle vientitoiminnalle on mm. Suomen viljasatojen merkittävä määrällinen vaihtelu vuodesta toiseen.**
- Vientiasiakkaat eivät voi vuodesta toiseen täysin luottaa saavansa laadukasta viljaa Suomesta.
- Säännölliset asiakkaat hoidetaan ensisijaisesti kuten suomalaiset viljan viejät hoitavat säännölliset kaura-asiakkaat Saksassa
- **Venäjä on suuri viljantuottaja, joka vain tietyissä tilanteissa turvautuu tuontiin**
- Eräät haastatellut asiantuntijat näkivät perusviljojen Venäjän viennin roolin vain tilapäisinä täydennystoimituksina (huonojen satovuosien paikkaus).

Tuontimahdollisuudet

- **Ruis** on Suomessa alituotantovilja, jossa on selkeä tuontitarve.
- **Auringonkukkarouhetta** tuotetaan Venäjällä paljon. Se voisi tarjota ratkaisun Suomen valkuaisraaka-ainevajaukseen.
- Proteiinin tarve rehutuotannossa on aiheuttanut kiinnostusta Suomessa on sekä rypsiin että rapsiin. Eräiden haastateltujen mielestä pitäisi perustaa öljynpuristamo Luoteis-Venäjälle.
- **Suomalaisella teollisuudella olisi kiinnostusta lisätä vilja-, sokeri- sekä olut- ja viinateollisuuden sivutuotteiden (vehnärehujuho, sokerijuurikasleike, mallasmäski, rankkirehu) tuontia Venäjältä**
- Myös **luomuviljan** tuontiin on kiinnostusta

17.8.2011

© Finpro

31

Haasteena Suomen ja Venäjän välisen yhteistyön laajentamiselle haastatteluissa mainittiin muun muassa seuraavia tekijöitä:

- Yhteistyön vastavuoroisuuden puute
- Pitkäjänteisen yhteistyön puute
- Hierarkkinen päätöksenteko Venäjällä
- Tarvitaan lisää poliittisen tason panostusta yhteistyöedellytysten parantamiseen
- Suomen elintarvikesektorilta puuttuu yleinen Venäjä – strategia
- Suomessa on vähän Venäjän kaupan osajia (virkamies-, organisaatio- ja yritystasolla): haasteet kielitaidon osalta koskevat molempia maita
- WTO – jäsenyyden puute
- Teollisuuden erilaiset lähtökohdat
- Saatavien turvaaminen
- Logistiikassa haasteita , erityisesti rautatiekuljetuksissa sekä Suomessa että Venäjällä (kohonneet rahtitaksat, vaunujen vuokrakustannukset, vaunujen saatavuus)
- Ympäristönvaatimukset ja teollisuuden lähtökohdat ovat Suomessa ja Venäjällä erilaisia. Esimerkiksi Venäläisillä yrityksillä on mahdollisuus saada maakaasua edullisesti. Tämä vaikuttaa suomalaisten yritysten kilpailukykyyn Venäjällä.
- Laitteiden ja teknologian viennissä rahoitusjärjestelmien kehittäminen ja/tai etabloituminen on keskeistä.

Yhteenvetona kone- ja laitekaupasta Venäjälle voidaan todeta mm:

- **Maatalouskoneiden ja maataloustuotantoon liittyvien laitteiden vienti Suomesta Venäjälle on kasvanut lupaavasti koko 2000-luvun talouden taantumaa saakka.** Vuonna 2008 oli viennin arvo jo 83,5 miljoonaa euroa, mutta laman iskettyä vienti putosi vuonna 2009 18,2 miljoonaan euroon
- Vuonna 2010 on tapahtunut piristymistä ja tammi-lokakuun vienti oli 27,6 miljoonaa euroa, mutta lähivuosina vienti tuskin palaa sille tasolle, jolla se oli vuonna 2008. Tuotevalikoimia on virtaviivaistettu ja volyymit ovat olleet laskevia. Sitä vastoin tuotannon arvo on ollut kasvusuunnassa.
- **Maatalouskonevalmistajien joukosta erottuu myös selviä kärkionnistujia. Esimerkiksi voimme ottaa Sampo-Rosenlew Oy:n, Pellonpaja Oy:n, Dometal Oy:n ja Oy Elho Ab:n.**
- Sampo-Rosenlew Oy on noussut maailmanluokan puimurivalmistajaksi ja tuonut tuotantoon kaksi puimuriperhettä 2000-luvulla. Menestystä kuvaa se, että yritys vie tuotannostaan 70 prosenttia rajusti kilpailluille markkinoille.
- Vuonna 2003 Sampo on aloittanut yhteistyön venäläisen Rostovin alueella sijaitsevan Rostselmash yhteistyöhanke on osoittautunut erittäin onnistuneeksi, tuotemerkki on tullut suosituksi Venäjän markkinoilla ja nykyään yritys vie markkinoille uusia konemalleja joka vuosi.
- Valikoimassa on puimureita, paalaimia, viljan kuljettimia, heinäkorjuukoneita jne., mm. lajikejalostukseen sopivaa tekniikkaa. Sampo-Rostovilla on laaja jakelijaverkosto Venäjällä, ja puimureita viedään Venäjältä muille IVY-maihin, esim. Kazakstaniin.

Yhteenvetona kone-ja laitekaupasta Venäjälle voidaan todeta mm:

- **Pellonpaja Oy on luonut laajan tuotevalikoiman karja-, sika- ja hevostalouteen ja noussut useiden tuotteiden markkinajohtajaksi mm. tehtyään menestyksekkään yritysoston Ruotsissa.** Pellonpaja toimittaa tekniikkaa Venäjälle suhteellisen menestyksellisesti mm. siitä syystä, että Venäjän markkinoilta ei vielä löydy varsinaisia kilpailijoita.
- **Laadukkaan viljan tuottamisessa teollisuuden tarpeisiin on Venäjällä muutamia teknologisia puutteita, joihin Suomella voisi olla tarjottavaa**
- Esimerkiksi **kuivausteknologiassa** olemassa oleva kapasiteetti on vanhaa, neuvosto aikaista teknologiaa ja sitä on riittämättömästi. Erityisen hyvin kuivauksen puute näkyy hiutalekaurassa, mallasohrassa ja siemenviljassa.
- Hiutalekaura (kaikki hiutaleiksi prosessoitavat viljat) on ehdottomasti kuivattava, jotta jyvää säilyttäisi kauniin vaalean ytimen värin, homeet eivät pääsisi kasvamaan eikä sivumakuja syntyisi.
- Mallasohrassa itävyys on erittäin tärkeä ominaisuus, joka voidaan varmistaa vain kuivaamalla. Sama tilanne on siemenviljan tuotannossa, jotta varmistetaan siemenen itävyys
- **Suomessa on erinomaista osaamista viljankuivauksessa ja kuivuriteknologiassa ja korkeatasoisten kuivureiden valmistusta**
- **Lisäksi Venäjälle viedään tai on viety leikkuupuimureita, traktoreita, muokkaus- ja kylvökoneita ja edellä mainittuja kuivurilaitteita. Viljan ja viljatuotteiden käyttöön liittyviä vientituotteita ovat mm. viljanmurskaimet ja tuoresäilöntämenetelmät sekä ruokinta-automaatit.**

Yleiset taloudelliset tai poliittiset kehitysalueet

- Maa- ja Metsätalousministeriön sekä Työ- ja Elinkeinoministeriön rooleja ja tehtävänjakoa yhteistyön kehittämisessä Venäjän kanssa pitäisi selkeyttää.
- Yhteistyön kehittämiselle on olemassa mahdollisuuksia, erityisesti Suomen lähialueilla (Luoteis-Venäjä). Yhteistyöhalukkuus ei kuitenkaan ole suurta ja sille on olemassa monia haasteita sekä yritys- että viranomaisostasolla. Lähialuehankkeilla tai valtioiden sopimuksilla voi lisätä yhteistyötä ainakin Leningradin alueen tahojen kanssa.
- Yhteistyön tulisi kuitenkin olla pitkäjänteistä ja molempia osapuolia hyödyttävää. Tällä hetkellä haasteena on yhteistyön vastavuoroisuuden puute (win-win – asetelma), lähinnä vastavuoroisuuden saaminen Venäjältä.
- Suomessa tarvitaan lisää Venäjän kaupan osaajia (virkamies-, organisaatio- ja yritystasolla). Venäjä-osaamista olisi mahdollista lisätä järjestämällä alan eri tahojen henkilökunnalle Venäjän maatalouden ominaispiirteisiin ja toimiympäristöön erikoistunutta koulutusta. Maatalousministeriön asiantuntijoiden lisäksi koulutuksen järjestämisessä voi käyttää apuna ProAgria ry, Fintra ry ja Finpro ry.
- Suomen elintarvikesektorilla pitäisi olla oma Venäjä – strategia. Kansallisen ruokastrategia, jonka tarkoituksena on arvioida ruokasektorin muutostekijöitä ja nostaa Suomen elintarvikkeiden kilpailukykyä, ei yksin riitä Venäjä-kaupan kehittämiselle. Uuden strategian laatiminen kuitenkin edellyttää sitoutumista ministeriön tasolla (ks. ensimmäistä kohtaa).
- Myynti Venäjälle edellyttää yhä enemmän etabloitumista Venäjän markkinoille, suomalaisilla pk-yrityksillä ei ole erityisen suuria resursseja etabloitumiseen. Ratkaisu voisi olla yritysten keskinäisen yhteistyön lisääminen Venäjän markkinoilla. Tällä sektorilla Suomen valtion tukea olisi järkevää kanavoida enemmän yhteistyöhankkeiden kehittämiseen ja investointien varmistamiseen kuin yksittäisten firmojen avustukseen.
- Rajamuodollisuuksia tulisi edelleen yksinkertaistaa ja mahdollisesti pitää kurissa rahtikustannusten nousua. Tässä asiassa viranomaisten rooli rajan molemmalla puolella on erittäin tärkeää, sekä EU-tasolla että kansallisella tasolla.
- Venäjä tarvitsee uutta lainsäädäntöä lajikejalostuksessa ja tämä lainsäädäntö on jo valmisteilla. Suomi voisi ministeriön taholta tarjota kasvinjalostuksen lainsäädännön parannusehdotuksia. Lainsäädännölliseen kehittämistyöhön vaikuttaminen ja osallistuminen edistäisivät pitkällä tähtäimellä suomalaisten jalostajien ja viljelijöiden etuja ja on strategisen tärkeää Suomen ja Venäjän vilja-alan yhteistyölle. Venäjä saisi tässä tapauksessa hyödyntää suomalaisten jalostajien ja siementen lisäysviljelijöiden merkittävää käytännön kokemusta, mm. jalostustoiminnan kaupallistamisesta, josta Venäjällä ei ole riittävästi osaamista historiallisista ja taloudellisista syistä.
- Venäjän WTO- jäsenyys voi edistää Suomen ja Venäjän välistä kauppaa.

Vilja- ja öljykasvissektorin kehitysalueet

- Viljan viennissä panostettava kauran ja mallasohran vientiin: erityistarpeet korkeatasoisen suurimokauran ja mallasohran käytössä Venäjällä. Yhteistyö venäläisten tahojen kanssa on kuitenkin oltava järjestelmällisempää ja pitkäjänteisempää kuin tähän asti on tehty. Suomalaisen kauran luokitukselle ja brändäykselle on tarvetta.
- Suomessa on syytä panostaa viljatuotteiden tai viljaa sisältävien tuotteiden vientiin Venäjälle: keskeisiä vientituotteita ovat ohramaltaat (pilsner- ja erikoismaltaat), erikoisrehut (kalanrehut, vasikanrehut, rehtiivisteet, erilaiset premixit sekä kivennäiset), hiutaletuotteet (kaura-, ruis-, ohra-, vehnä- ja 4-viljan hiutalet), jauhotuotteet sekä viljapohjaiset uutteet.
- Uutena kohdemarkkinana nähdään myös Venäjällä kehittyvä lastenruokateollisuus (länsimainen omistus). Puhtaita ja terveellisiä suomalaisia raaka-aineita olisi mahdollista markkinoida venäläisille lastenruoan valmistajille. Lastenruokateollisuuden tarpeet ja suomalaisen tarjonnan kilpailukyky markkinoilla olisi syytä kartoittaa tarkemmin erillisessä selvityksessä.
- Suomi voisi toimittaa Venäjälle kylvösiemeniä, jotka ovat sopivia pohjoisissa olosuhteissa viljeltäville lajikkeille – selvityksen mukaan Luoteis-Venäjällä on laadukkaiden siementen puute. Suomella voisi olla mahdollisuuksia viedä Venäjälle sen pohjoisille alueille sopivaa sertifioitua siementä tai lajikkeita lisättäväksi Venäjällä: Borealin vilja-, öljykasvi- ja nurmikasvilajikkeet sopivat Venäjän luoteisen osan, Tverin seudun ja Moskovon alueen olosuhteisiin. Siemenkaupassa hinnat ovat kuitenkin erittäin tärkeitä tekijöitä.
- Siemenkaupan rojaltimaksujen osalta kolmikantasopimus (kasvinjalostaja – paikallinen teollisuusyritys-maatila) voisi olla harkittava toimintamalli, ja Suomi voisi esim. lähialuehankkeiden puitteissa kehittää sopimusviljelykäytäntöjä Venäjällä, näin edistäen suomalaisten toimittajien etuja: suomalaiset yritykset voisivat toimittaa sopimusosapuolille siemeniä, tekniikkaa ja konsulttipalveluita. Suomen rooli sopimusviljelytoiminnan kehittämisessä voi olla neuvonta ja koulutus.
- Suomessa olisi kiinnostusta tiettyjen raaka-aineiden, esimerkiksi rukiin, rypsin, rapsin, tattarin ja ohran laajempaan tuontiin. Varsinkin luomuraaka-aineista, mm. luomuviljasta on Suomessa tarvetta. Suomi voisi kehittää Venäjällä luomuviljelyjärjestelmiä, jos venäläinen osapuoli sitoutuu viemään (myymään) tuottamansa tuotteensa Suomeen. Luomuviljelyn kehitysohjelma on kuitenkin liian monimutkainen ja vaativa että sitä olisi mahdollista suorittaa yksittäisen yrityksen tasolla. Sopimusviljelyjärjestelmä on todennäköisesti tällä sektorilla ainoa tapa yhteistyön molempien puolen hyötyyn.
- Suomalaisella teollisuudella olisi kiinnostusta lisätä vilja-, sokeri- sekä olut- ja viinateollisuuden sivutuotteiden (vehnärehujauho, sokerijuurikasleike, mallasmäski, rankkirehu) tuontia Venäjältä. Myös auringonkukkarouheen tuontiin on kiinnostusta. Ongelmana on kuitenkin tuotteiden alhainen hygieniataso.

Muut havaitut kehitysalueet

- Logistiikkaa pitäisi edelleen kehittää (erityisesti rautatiekuljetukset). Asiantuntijoiden mielestä, osana logististen ongelmien ratkaisua tulisi selvittää laivakuljetusten, varsinkin Viipurin sataman mahdollisuuksia (Pietarin satama on erittäin ruuhkainen). Tulisi tutkia, voisiko Viipurin satamassa purkaa bulkkilaivoja ja selvittää satamavarastointia ja kuljetusmahdollisuuksia eteenpäin, erityisesti rautateitse, bulkkituotteina vilja, mallas ja mahdollisesti rehut.
- Venäjällä on tarvetta uudesta maataloustekniikasta ja teknologioista, ja Suomessa on laajaa ja laadukasta tarjontaa: kuivureita, puimureita, viljan murskauslaitteita, viljan tuoresäilönnän sekä karjatilojen ruokintajärjestelmiä (ruokintateknologian, -kalusteiden ja – robottien jne.) Kun otetaan huomioon Venäjän valtion vienti- ja tuontipolitiikka, laitteisto- ja teknologiavalmistusyhteistyö on edellytyksenä pääsemiselle Venäjän maatalousmarkkinoille sekä jatkuvalle ja menestykselliselle Venäjä-kaupalle. Suomalaiset maatalouskoneyrittäjät eivät kuitenkaan usko yhteistyöhön venäläisten valmistajien kanssa eivätkä halua investoida kokoonpanoon / valmistukseen Venäjällä. Tällä hetkellä Venäjältä löytyy yhä enemmän hyviä koneteollisuuden laitoksia, jotka voisivat olla kiinnostuneet yhteistyöstä, mutta mitä nopeammin ja tehokkaammin Venäjän oma maatalouskoneteollisuus kasvaa, sitä vähemmän mahdollisuuksia jää uusille kilpailijoille. Samaan aikaan markkinat kasvavat. Suosittelemme, että suomalainen maatalouskoneteollisuusklusteri kiinnittää huomionsa Venäjällä tapahtuville muutoksille ja kartoittaa potentiaaliset yhteistyöpartnerit vaikkapa Luoteis-Venäjällä.
- Laitteiden ja teknologian vientiin liittyvien rahoitusjärjestelmien kehittäminen on tärkeä osa-alue. Finnveran tarjoaman rahoitusvaihtoehdot sopivat lähinnä suurille hankkeille, kun toimitetaan kerrallaan monia koneita ja laitteita, yksittäisille kaupoille ne eivät käy. Nykyään kukaan ei halua ottaa itselleen finanssiriskejä, ja tuloksena suomalaiset valmistajat eivät pysty myöntämään venäläisille ostajille kilpailukykyisiä toimitusehtoja.
- Vilja- ja öljykasvialan neuvonnalle ja konsultoinnille on Venäjällä tarvetta, mutta venäläisiä on vaikeaa saada maksamaan näistä palveluista. Yhtenä mahdollisena ratkaisuna olisi konsulttipalvelujen tuotteistaminen (neuvonta > koulutus, konsultointi > suunnittelu yms.) ja kolmikantasopimukset. Kasvava venäläinen elintarviketeollisuus tarvitsee yhä enemmän laadukkaita raaka-aineita ja joutuu panostamaan maatalouden kehitykseen.
- Yllä mainittujen sekä muiden mahdollisten yhteistyöehdotusten toteuttaminen edellyttää mm. Suomen aktiivista markkinointia Venäjällä laadukkaiden maatalous- ja elintarvikkeiden valmistajana, missä markkinoinnissa maatalousministeriöllä voisi olla johtava rooli tiedon lisääjänä suomalaisesta osaamisesta ja tarjonnasta

Finpro ry:

- **Esa Wrang**, johtava konsultti,
Life sciences, Finland
- **Olga Makeeva**, konsultti,
Life Sciences, Region Russia,
Ukraine and CIS countries
- **Dmitry Makolkin**, konsultti,
Region Russia, Ukraine and
CIS countries
- **Katriina Knuuti**, konsultti,
Region Finland
- Pietarin Maatalousyliopisto
- Lauri Laukkanen, partnerikonsultti, vilja- ja öljykasvialan asiantuntija
- **Projektipäällikkö Olga Makeeva, Finpro ry**

